ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВОМ

Приморске новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО ГОДИНА XII ✪ БРОЈ 231. ✪ 25. АПРИЛ 1983. ЦИЈЕНА 4 ДИНАРА

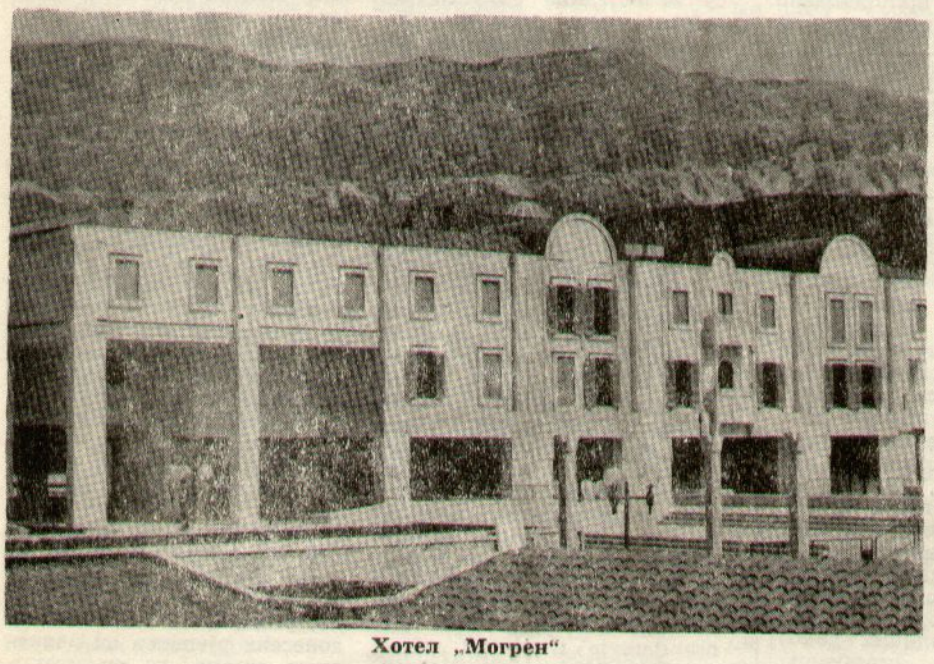

Хотел „Могрен“

Хотел „Авала“

„Могрен“ већ отворен — „Авала“ стартује 1. маја

Хотелски комплекс „Авала—Могрен“ доскоро смо гледали на макети и сумњали да ли ће ово велико здање бити могуће сагра дити о року. Међутим, више дилеме нема. Вриједни неимари београдског „Комграпа“ и овог пута су показали да човјек може да постигне и више од онога што мисли да може. Да се, заиста, ради о великом подухвату најбоље ће нам посвједочити сљедећи подаци: у овај хотелски комплекс уграђено је 22 хиљаде кубика бетона, преко два милиона и двјеста тридесет хиљада килограма жељезне арматуре; мермером је обло жено 15 хиљада квадратних метара површине; керамичким плочицама поплочано 20 хиљада квадратних метара; застрто је итисоном 4.200 квадратних метара, а ископано је 90 хиљада кубних метара земље.

НОВИ ЦЕНТАР БУДВЕ

Послије двије године изградње никао је грандиозни објекат — хотелски комплекс с тргом који захвата површину од 40 хиљада ква дратних метара. То је, слободно се може рећи, нови центар Будве с градским тргом и новим садржајима у њему — у ресторанима, та вернама, снек и аперитив баровима биће 3.600 конзумних мјеста, а хотели „Могрен“ и „Авала“ са 650 кревета само су дио тога центра и чине његову допуну. То је, у ствари, туристичка Будва, која ће имати огроман значај за валоризацију цијеле наше регије и укупног туристичког промета Црне Горе. Ова два хотела стајала су 135 милијарди старих динара и не могу се оцјењивати само кроз број кревета у њима, јер је упра во највише уложено у трг са свим садржајима, гдје ванпансионска потрошња чи ни главну окосницу стварања дохотка.

„Могрен“ је отворен половином априла, а „Авала“ ће примити прве госте 1. маја.

САДРЖАЈИ „МОГРЕНА“ И „АВАЛЕ“

„Могрен“ има двије етаже с педесет соба у којима је смјештено сто шест постеља. Приземље овог објекта чини велики ресторански простор и овај уздигнути дио чини састивни дио тога. У великом ресторану, аперитив и грил-бару и на терасама има око двије хиљаде сједишта.

„Авала“ располаже са 400 кревета, укључујући 220 у санираним вилама. У блоку „А“ смјештени су стамбено-пословни објекти, ресторани и собе — већина их је с балконима и погледом на море. У овом дијелу налазе се и базени — отворени и затворени. По везује их велика стаклена преграда која се, по потреби, може помјерати.

Стари дио „Авале“ задржан је само једним дијелом. И то ће бити нови објекат, који ће повезивати градске зидине с новом „Авалом“. У овом дијелу смјештени су поливалентна сала и велики ноћни бар. Његово приземље чиниће цјелину с тргом, тако да ће шетачима омогућити излаз на море. На средини терасе налазиће се велика фонтана, а испред хотела биће плажа и бетонска стаза којом ће се омогућавати пролаз за плажу „Могрен“. Међутим, за 1. мај није предвиђено отварање и овог дијела „Авале“, мада су и на њему радови у завршној фази. Њихов завршетак планира се за главну туристичку сезону. Ипак, хотел је завршен споља и обложен каменом, тако да неће кварити општи утисак.

Н. Митровић

Са дочека и испраћаја Штафете младости у Будви

МЕЂУНАРОДНИ ПРАЗНИК РАДА — ПРВИ МАЈ

ЧЕСТИТАМО СВИМ НАШИМ РАДНИМ ЉУДИМА, ГРАЂАНИМА И ОСНОВНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА УДРУЖЕНОГ РАДА

Редакција „Приморских новина“

ИЗ РАДА ОРГАНИЗАЦИЈА САВЕЗА КОМУНИСТА

Кренуло се у идеолошко-политичку офанзиву

Процес идејно-политичке диференцијације у Савезу комуниста је у току. Комунисти **ООУР „Авала“**, кренули су почетком фебруара у идејно-политичку офанзиву. Анализа рада ООСК почела је самокритичким излагањем секретара ООСК који је нагласио да је могао бити активнији. У дискусији се чуло да је лоше вођена политика пријема у СК, да се ООСК не бави животним питањима, да има чланова који 7 (седам!) година нису узели ријеч на састанку, да су појединци изјавили да ће доћи на састанак основне организације једино ако не буду имали паметнијег и пречег посла!

Да би се ситуација рашчистила, организација је задужила секретаријат у проширеном саставу да сачини анализу рада сваког члана организације. Секретаријат је слиједећем састанку предложио организацији изрицање идејно-политичких мјера за 13 чланова — 8 другарских критика, двије опомене, двије посљедње опомене и једно искључење.

У отвореној расправи која се поводом предлога развила, чуло се — било у одбрани или оспоравању предложених мјера — да су појединци приватно радили за вријеме боловања, да посао у ресторану „Сунце“ није био добро организован, да секретаријат није добро образложио предлоге мјера... Поједини чланови су своју пасивност правдали и тиме да њихов „начин изражавања није довољно висок, па се зато и не јављају за дискусију“. Изрицање појединих мјера одложено је ради прикупљања додатних и провјере постојећих чињеница.

Најзад, на трећем састанку у овом кратком року (30 дана), изречене су и критичке примједбе на рад секретаријата што није изашао с предлогом мјера за полазнике политичких школа који нередовно похађају наставу. Појединци су се и даље одбранашки понашали, па су у прилог своје активности наводили и податак да су прије двије године (!) учествовали на омладинској радној акцији.

Какав је резултат ове интензивне активности ОО СК „Авала“ на преиспитивању свог и рада својих чланова? Осам другарских критика, једна опомена, двије посљедње опомене и, засигурно, већа (само) дисциплина чланства и већи степен акционе способности организације у цјелини.

Надамо се да организација послије овог отрежњења неће застати.

ПОБОЉШАНА РАДНА ДИСЦИПЛИНА

Да се у самој партијској пракси рађају и најживотније идеје, свједочи и примјер **ООСК МЗ Будва I Пре дграђе.** Организација је, у оквиру расправе о Програму рада, закључила (са два гласа против) да сваки члан за наредни састанак, у писменој форми, каже шта све сам може да учини у припреми туристичке сезоне, у раду с омладином или у раду савјета потрошача. Још не знамо да ли је овај закључак реализован.

Организација је на истом састанку усвојила конкретан програм рада и формирала 11 радних група за различите области друштвеног живота.

Комунисти **ООСК „Петровац“** су се окренули проблемима обнове и развоја ООУР-а и радној дисциплини. Поред изрицања више другарских критика, усвојили су закључак да се на сваком наредном састанку као обавезне тачке дневног реда ставе и питања обнове и изградње ООУР-а и радне дисциплине. Тај закључак већ три састанка узастопце реализују, тако да крајем марта са задовољством констатују да је дисциплина побољшана.

На састанку **ООСК ООУР-а „Палас“** расправљало се, између осталог, и о нарушеним међуљудским односима, што је посљедица недовољне и недовољно тачне информативности радника, те је неопходно чешће одржавати зборове радника. Но, чуло се на истом састанку (а надамо се да није тачно), збор радника није **одржан већ** годину дана!

Комунисти и радници „Паласа“ имају проблема и с израдом новог Правилника о систематизацији послова и радних задатака. Правна служба РЗЗС „Монтенегротуриста“ је изјавила да није спремна да уради тај посао, а услуге Института у Титограду су прескупе.

ООСК Културни центар је послије тромјесечне паузе (Статут предвиђа најмање један састанак у два мјесеца) одржала састанак са прилично обимним дневним редом од пет тачака.

Основна организација се позабавила премјештањем фестивала „Дани музике“ из Будве у Херцег-Нови. Једногласно су осудили сам начин премјештања фестивала и упутили протесни телеграм удружењима музичких умјетника Југославије и Црне Горе. Констатују да је стварно било потешкоћа и пропуста око организације Фестивала, али да оне нису биле такве природе да би се Фестивал, послије 11 година одржавања у Будви, премјестио. На састанку је разматрана и могућност поновног оснивања организације „Будва концерт“, као и питање побољшања сарадње са „Зета филмом“.

В. З.

Приморске новине

Лист ССРН општине Будва. Уређује: Редакцијски колегијум, Главни и одговорни уредник: Владимир Станишић, Издавач: Општинска конференција ССРН — Будва адреса редакције: „Приморске новине“ — Будва телефон: 41346 — Број жиро-рачуна 20710-678-287 код СДК Будва — Штампа: Издавачко-штампарска радна организација „Обод“ — Цетиње — Претплата: годишња 100 дин.; за иностранство 280 дин. — Рукописи се не враћају

СКУПШТИНСКА ХРОНИКА

Не поштује се договор о запошљавању

Највећи број захтјева за заштиту права је из области радних односа — истиче се у извјештају друштвеног правобраниоца самоуправљања, припремљеног за делегате Скупштине општине. Ти захтјеви углавном се односе на повреде права радника код заснивања, трајања и престанка радног односа, као и права на годишњи одмор и регрес. Друштвени правобранилац самоуправљања информише делегате да многе радне организације, односно потписници друштвеног договора о запошљавању изигравају одредбе овог договора приликом удруживања рада с појединцима. Нормално, то највише погађа оне који легално траже да остваре право на рад по основу договорених друштвених критерија о запошљавању, а који су за поједине друштвене субјекте само пука формалност. Зато се и дешава да многи радници, због кршења договорених критерија о запошљавању, своја права остварују преко друштвеног правобраниоца самоуправљања или преко одговарајућег суда удруженог рада. То је и схватљиво, када се преко појединих конкурса примају радници који нису били на бироу рада или су били врло кратко вријеме, затим они који долазе из радног односа или такви појединци чије је материјално стање на завидном нивоу. Има примјера да појединци „легално“ раде, а касније се формално за њихова мјеста распишу конкурси. Или: врло често се, без правог разлога, за поједина радна мјеста конкурси и огласи понављају по неколико пута. Примијећено је, наиме, да се код већег броја огласа не примјењује изричита законска одредба да они морају да садрже тачно утврђене доказе које кандидати треба да приложе. Свим путем се на вјешт начин изигравају кандидати, пошто се у једном тражи један, а у поновљеном огласу други доказ, чиме се првобитне пријаве чине непотпуним. Има случајева да се докази од појединих кандидата примају и послије истека утврђеног рока, ради чега се доводе у неравноправан положај они кандидати који су благовремено поднијели сво је захтјеве. Треба, такође, истаћи да се органи управљања у много случајева оглушују о законску обавезу да по избору кандидата обавијесте све остале учеснике о исходу конкурса. На тај начин се онемогућава заинтересованим учесницима конкурса да могу код других органа да праве приговоре, односно остваре своја права ако су им у поступку конкурса била повријеђена.

Друштвени правобранилац самоуправљања је у свим случајевима предложио покретање прекршајног поступка, а за неке већ су донесена рјешења од надлежног органа, па су прекршиоцима изречене новчане казне.

АКТИВНОСТ ГЛЕДАНА КРОЗ БРОЈКЕ

Друштвени правобранилац самоуправљања је у 1982. години остварио запажену активност. Тако, на примјер, овој институцији својим поднесцима обратио се 91 радник, док је пет поднесака стигло до групе радника. По својој иницијативи, друштвени правобранилац самоуправљања поступио је у 21 случају. Укупно је било 132 предмета, а они се односе на повреде права: 30 у области радних односа, 20 код расподјељивања дохотка, односно расподјеле личних доходака, 28 у стамбеној области и 12 код остваривања других самоуправних права. У поступку пред Основним судом удруженог рада у Титограду друштвени правобранилац самоуправљања учествовао је у 30 случајева (предмета) од укупно 42.

Као извршиоци повреда по свим основама углавном су органи управљања, који своје одлуке не доносе у законом утврђеном поступку или их, пак, доносе супротно самоуправном општем акту.

ИЗ ИЗВЈЕШТАЈА СУДИЈЕ ЗА ПРЕКРШАЈЕ

Поднијето преко 2280 захтјева за покретање поступка

Поред 1512 неријешених предмета, пренијетих из 1981. године, Судији за прекршаје поднијето је у току 1982. 2289 захтјева за покретање поступка против правних и физичких лица, која су се огријешила о правила јавног реда и мира, безбједности саобраћаја, јавне безбједности... Највише захтјева поднијела је Станица милиције за безбједност саобраћаја — 1190, затим Одјељење унутрашњих послова — 662, Одјељење за инспекцијске послове — 215, (грађевински инспектор — 97, тржишни — 65, инспектор рада —28 итд.), Општинска управа прихода — 26 и Одјељење народне одбране — 25. Било је и око стотину захтјева поднијетих од лица ван наше општине.

До краја прошле године Судија за прекршаје ријешио је 2154 предмета, а 1647 их је пренијето у ову годину.

Због прекршаја одредаба Закона о основама безбједности саобраћаја кажњено је 11 странаца и 1385 грађана из наше земље, због прекршаја из привреде 185, а из јавног реда и мира 121 лице. Осамдесет лица кажњено је затвором, и то до 15 дана — 24, од 15 до 30 дана — 42 и преко тридесет дана 19 лица. Кажњеним лицима изрицане су и заштитне мјере, махом забране управљања моторним возилом.

УЗ ЈЕДНУ ГОДИШЊИЦУ

Петар Митровић прича...

— Те давне 1923. — имао сам свега тринаест година — у Будву су стигли први гости из Београда. Исте године основали су Друштво пријатеља Будве — сјећа се тога времена седамдесетчетворогодишњи Петар Митровић. — Друштво је имало пресудан утицај на каснији развој Будве и цијеле ове ривијере. Преко њега су многи Београђани први пут чули за љепоту наше обале. Затим је основано Акционарско друштво „Будва“, које је имало задатак да се брине око изградње угоститељских објеката.

Тридесетих година овог вијека у самој Будви постојала су три хотела са свега двадесет и три собе. „Београд“, гдје су најчешће одсиједали Београђани, био је највећи — имао је 14 соба. Све у свему, Будва је могла да понуди туристима педесетак кревета. А 1934. године на нашој ривијери почиње изградња у Милочеру. Три године касније гради се и уочи свјетског рата завршава „Авала“ са око **200 кревета**, која је страдала у катастрофалном земљотресу 1979. године. Ових дана биће отворен нова „Авала“, хотел „А“ категорије.

— И послије другог свјетског рата — сјећа се Петар Митровић — на нашу ривијеру највише су долазили гости из Београда, а из Будве и њене околине многи млади људи одлазили су у Београд на школовање. Тако данас у Београду живи већи број љекара, професора, инжењера, правника, па и академика, на које смо ми у Будви поносни. Зато бих предложио да се послије шест деценија велике љубави Београђана према Будви и Будвана према Београду, то дугогодишње пријатељство крунише побратимством. О томе би требало да одлуче надлежни из Будве и Београда, јер у ових шездесет година много тога нас спаја.

С. Паповић

АКТУЕЛНО

Градњо(грандо)манија

„ИПАК СЕ КРЕЋЕ“! Да, али како? Разлог да задовољство, које обично произлази из констатације „Ипак се креће“, помутимо питањем: „Али на који начин“? дао нам је ООУР „Петровац“.

Ова организација удруженог рада је, у циљу реализације свог развојног програма, поднијела захтјев Скупштини општине за експропријацију приобалних објеката на локалитету „Сутјеска“ у Петровцу. Извршни одбор је, по основу тог захтјева, предложио да се утврди општедруштвени интерес и изузму тражени објекти. Рекло би се: Ништа чудно и ништа необично, сасвим нормалан скупштински поступак.

Међутим, на састанку радне групе Предсједништва ОК СК за праћење активности на обнови старих градских језгара с најодговорнијим комунистима из Петровца, „Монтенегротуриста“, Скупштине општине и њеног Извршног одбора чуло се — иако то није била тема састанка — да у захтјеву ООУР „Петровац“ има и нешто чудно — да захтјев за експропријацију почива на програму који предвиђа изградњу скоро стотину кревета и који треба да кошта 34 милијарде старих динара. Питаћете: шта је ту необично? — Ништа — одговарамо — осим чињенице да је ООУР „Петровац“, у ствари, ООУР домаће радиности и да располаже с инвестиционим средствима од свега 16 милијарди старих динара.

Суочени смо са два аспекта истог проблема.

Први је: шта је то што једну организацију домаће радиности тјера да „искаче“ из своје основне дјелатности и да гради смјештајне капацитете?

Економски мотиви? Да ли могућност стицања већег дохотка и већа рентабилност смјештајних од ресторанских капацитета? Наука и пракса туризма кажу не: на динар улагања у објекте ванпансионске потрошње стиче се доходак од пет динара, док је ситуација с објектима пансионске потрошње управо супротна — на пет динара улагања стиче се тек један динар дохотка! Потребно је, дакле, за исту суму дохотка пет пута више инвестирати.

Економски разлози, ако извучемо закључак из претходног, отпадају.

Политички мотиви? Не знамо шта би то из сфере политике могло натјерати ООУР на такву инвестицију. Можда политичка власт тјера радне људе „Петровца“ да граде нове кревете? Ипак, то није случај. И друштво жели већи доходак у привреди (већи и буџет), па му је јасно да није његов интерес градити нове кревете свега који метар даље од већ празних или полупразних смјештајних објеката. Онда је у питању неки интерес који је у сфери политике, али, опет, није само у тој сфери, који није ни општи ни заједнички, а опет је интерес?

Психолошки мотиви? нисмо ли, ипак, мало претјерали? Какве би везе они имали с изградњом апартмана у Петровцу. — Има, има, чујем већ злобнике. Зар није љепше бити радник (и руководилац) у хотелу него у ресторану, у апартману него у кампу? Па, молимо лијепо (опет ти злобници), каква је то туристичка организација без хотела?

Мегаломанија, нереалне амбиције, психлошко, дакле!?

Али, зар мегаломанија, као начин понашања, није друштвено и политички условљена? Не одређује свијест људи њихово биће, већ — вели Маркс — друштвено биће одређује њихову свијест. Дакле, (ако смо добро прочитали Маркса) друштвени систем, живот, омогућава радним људима ООУР „Петровац“ да мегаломански и нереално мисле, да улазе у инвестиције без покрића. Не, не омогућава, рећи ће логика: друштвени живот вам је данас 30% камате на инокредите, скоро толико на домаће кредите, заврнуте славине ФНП и Фонда за обнову и развој.

Онда, упали нам најзад сијалица, свијест радних људи „Петровца“ заостаје за друштвеним бићем. Друштвено биће каже: нема пара — нема музике а свијест (радних људи ООУР-а): нема пара — има музике. Или, можда, радници ООУР „Петровац“ и не мисле тако?

Други аспект — већ смо га добро начели — састоји се у томе да ова организација располаже са свега 16 милијарди динара инвестиционих средстава.

Не чини ли вам се да је у питању градњо (грандо) манија?

Жалосно је, али и истинито, да је први сат поменутог састанка у Петровцу протекао у убјеђивању представника ООУР-а да 16 није 34, а други сат у убјеђивању да 16 није 25 (у случају да се програм редуцира).

ЕПИЛОГ „ИПАК СЕ КРАЋЕ“. Захтјев ООУР за утврђивање општедруштвеног интереса, односно за експропријацију није усвојен, односно одложен је за неку другу сједницу Скупштине општине.

Оно што помућује наше задовољство јесте да се представници ООУР-а нису лако одрекли свог захтјева, односно, иако је он одложен, још увијек нису убијеђени да 16 није 34 или 25. Морали су, у оваквој економској ситуацији, до тога доћи, могли су до тога доћи притиснути економским а не политичким аргументима. А нису!

Порука: основне организације удруженог рада јесу аутономне у доношењу инвестиционих одлука. Може и ООУР „Петровац“ кренути у инвестицију од 34 или 25 са свега 16 милијарди динара у џепу, али његови органи управљања — и радници — морају бити свјесни да ће бити аутономни и у сношењу посљедица промашене инвестиције. Друштво, односно држава овог пута неће социјализовати њихове губитке. Губици и проблеми биће само њихови.

Велибор ЗОЛАК

Хотел „Палас“ — снимак направљен у августу 1982. године

Завршен хотел „Палас“

За нешто више од годину дана неимари „Пионира“ из Новог Места изградили су хотел „Палас“ у Петровцу који је овом познатом туристичком градићу повратио капацитете изгубљене у априлском земљотресу. Хотел је значајан и по томе што је један од првих објеката у нас изграђених удруживањем рада и средстава привреде СР Словеније и СР Црне Горе, у овом случају „Монтенегротуриста“. Цијенећи ту чињеницу, одлучено је да ово лијепо здање отвори 26. априла потпредсједник Савезног извршног вијећа Звоне Драган.

„Палас“ припада објектима „А“ категорије и располаже с 360 кревета и оптималним бројем конзумних капацитета, друштвеним просторијама, које одговарају категорији објекта, отвореним и затвореним базеном. У архитектонском смислу хотел је пројектован с разуђеном основом и чини функционалну цјелину у односу на урбанистичке услове и просторне могућности.

Хотел је стајао 68 милијарди старих динара.

Отварањем новог хотела ООУР „Палас“ у Петровцу добио је неопходне услове за нормално пословање и пласман својих производа на најбољи могући начин. Очекује се да ће, поред пансионског начина пословања, овај хотел, захваљујући веома погодној локацији, остваривати знатна средства од транзитних туриста и кроз ванпансионски промет.

М. Н.

Са отварања Јадранског сајма

Уговори за пуну трпезу

Девета изложба „Туризам и исхрана“ потврдила је да ће ове сезоне снабдијевање на Црногорском приморју бити знатно боље. Око двије стотине излагача, произвођача хране и пића из разних крајева наше земље склопили су више уговора с угоститељима и трговцима са овог подручја.

— И излагачи и угоститељи, односно трговци веома су задовољни изложбом. Избор робе био је добар, а што је најважније познати произвођачи хране и пића гарантују угоститељима и трговцима редовно снабдијевање током сезоне чак и оним артиклима који су дефицитарни на нашем тржишту — рекао је Јанко Ражнатовић, директор Јадранског сајма.

Да би излагачи могли што боље да организују наредну изложбу хране и пића, да би сами одлучивали о времену и условима излагања, формиран је организациони одбор од представника произвођача. Чине га запослени у већим колективима — излагачима. Ово тијело треба да буде орган управљања традиционалне изложбе.

С. Г.

Удруживање рада и средстава у туризму

У првој половини априла у Љубљани је одржано савјетовање једног броја организација удруженог рада из наше земље (организатор: Комисија Скупштине СФРЈ за праћење спровођења Закона о удруженом раду) на тему „Удруживање рада и средстава производно и пословно повезаних организација удруженог рада на јединственом југословенском тржишту". У разговорима је учествовао испред ХТО „Монтенегротурист" дипломирани економиста Милинко Шљиванчанин директор Интерне банке, који је, између осталог, рекао:

...Децентрализација и интеграција чине два наизглед супротна, али у суштини комплементарна процеса у развоју савремене организације и управљања. Друштвени процес децентрализације и интеграције су, од самог почетка пратили и радници туристичко-угоститељске дјелатности на Црногорском приморју. Сагласно уставним амандманима, крајем 1973. године дошло је до формирања радне организације „Монтенегротурист", а до њеног даљег организационог усавршавања након доношења Устава из 1974. године. Сљедеће организационо усавршавање спроведено је након доношења Закона о удруженом раду из 1976. године. „Монтенегротурист" данас представља једну организацију у коју су удружене 26 основних организација удруженог рада и територијално, покрива туристичко-угоститељску дјелатност на Црногорском приморју од Котора до Улциња и дио континенталног дијела Црне Горе — Цетиње, Мојковац, Пљевља, Плужине, Плав и Жабљак.

САРАДЊА НА ДОХОДОВНИМ ОДНОСИМА

Заједништво „Монтенегро туриста" темељи се на хоризонталном и функционалном повезивању, односно удруживању рада и средстава, и оно је већ дало велике резултате: удружене су пословне функције набавке, продаје, финансија и развоја.

Основни облик удруживања рада и средстава у друштвеној својини изражен је организационо у облику основне организације удруженог рада. Даље самоуправно повезивање ООУР-а удруживањем у радну организацију удруженог рада и удруживање двије или више радних организација у сложену организацију удруженог рада представља организационе облике удруженог рада, али не и границе удруживања рада и средстава у нашој економији.

Постоје и други облици удруживања рада и средстава кроз које се повезује цјелокупни друштвени рад средствима у друштвеној својини у систему удруженог рада.

Осим наведеног, интереси развоја ХТО „Монтенегротурист" покрећу удруживање и с другим основним организацијама удруженог рада изван радне организације и сложене организације удруженог рада ради изградње заједничких објеката, чијом се експлоатацијом остварује већи заједнички доходак и други општедруштвени интереси. Истакао бих нашу сарадњу на доходовним односима са СОУР „Ємона" — Љубљана, СОУР „Развојни центар" — Цеље, радним организацијама „Аеро" — Цеље и „Бјеловарски врт" и СОУР „Шипад" — Сарајево, која је већ дала, и даје, значајне резултате.

Услови привређивања намећу неопходност да се активност привредних субјеката на почетку новог планског периода одвија у условима досљедног спровођења политике економске стабилизације. Међутим, када се ради о угоститељско-туристичкој привреди, а посебно „Монтенегротуристу", програм економске стабилизације не би требало да обухвати значајније ограничење инвестиција као код неких других дјелатности. Ово, прво, због тога што је туризам и у новом планском периоду сврстан у приоритетне дјелатности и један је од основних праваца развоја због потребе потпуније валоризације компаративних предности и адекватнијег укључивања у међународну подјелу рада, затим ради повећања међународне размјене и смањења платног дефицита. А ово се не може остварити без знатне инвестиционе активности. И друга туристичка привреда Црне Горе треба да у наредном планском периоду не само обнови капацитете, већ и надокнади заостајање у развоју, што захтијева значајну, али разумну инвестиционо активност.

ТУРИЗАМ СЕ ДИНАМИЧНИЈЕ РАЗВИЈА

Познато је да се наша земља, особито у посљедње вријеме, бори с великим тешкоћама око уравнотежавања економских односа с иностранством. Рјешавање тих проблема зависи у највећој мјери од повећања извоза роба и услуга. Дјелатности, које су више оријентисане на извоз и које се лакше и ефикасније укључују у међународну размјену, а независне су од увоза, у првом реду туризам, објективно би морале имати већу шансу у развоју. Тим би дјелатностима у овом средњорочном плану требало омогућити знатно динамичнији развој, јер он непосредно доприноси успјеху економске стабилизације, и то повећањем извоза који није оптерећен увозом.

Наш се удио у међународном туризму смањује, иако туристичка потражња посљедњих десетак година показује да се туризам динамичније развија. Упркос погоршања међународних политичких прилика, успоравања привредне активности, раста инфлације и огромним поремећајима у интервалутарним односима, туристичка је потражња расла у земљама које су остваривале стагнацију, па и пад привредне активности. Тако у периоду од 1970. до 1980. године земље Западне Европе повећале су девизни прилив од туризма у просјеку пет и по пута, Грчка 8,9; Француска 6,9; Аустрија 6,4; Италија 5; Шпанија 4; а Југославија свега 3,6 пута.

Недостатак средстава и услови кредитирања туристичке изградње у нашој земљи свакако спадају међу главне узроке опадања интереса за нове инвестиције у туризму. Наше се друштво опредијелило да удруживање рада и средстава буде основни облик осигуравања развитка појединих дјелатности, па тако и туризма. Доходак на то треба да упућује. Посебну пажњу, из добро познатих разлога, заслужује удруживање туризма и агро-индустријског комплекса. Међутим, само доходак у туризму не може бити фактор који би мотивисао заједничка улагања и удруживање средстава остале привреде у изградњу хотелских капацитета. Мотиви за удруживање средстава могу бити и улагања ради коришћења дијела заједнички оствареног девизног прилива, јер, као што је познато, динар уложен у туристичку дјелатност даје највећи нето девизни ефекат. Међутим, велике тешкоће ће трајнијем и чвршћем повезивању туризма и других дјелатности представљају не дефинисани услови и критеријуми располагања и удруживања девиза.

ПОВЕЗИВАЊЕ НА БАЗИ УДРУЖИВАЊА РАДА И СРЕДСТАВА

Туристичка привреда стално се залаже за вођење политике реалног курса динара и за изједначавање извоза туристичких услуга с извозом робе кроз све мјере подстицаја и стимулација, али то још увијек није постигнуто. Све више се смањује простор за располагање девизама од стране организације удруженог рада, које их непосредно стичу извозом. А уколико удруживање рада и средстава није развијено у квалитативном и квантитативном смислу, утолико остаје шири простор за коришћење девиза изван удруженог рада, изван самоуправног и доходовног повезивања.

Излаз из тешкоћа с којима се наша земља бори у економским односима с иностранством треба тражити, прије свега, у повећању извоза на конвертибилно подручје. Туризам је једна од дјелатности путем које се он може веома брзо и значајно повећати баш на то подручје.

Удио Југославије у укупном девизном приливу земаља Западне Европе растао је све до 1974. године, када је износио 3,36%, а од тада је у сталном опадању и 1980. године износи свега 1,87%. У суштини, наш удио би требало да је у сталном порасту, јер су, поред свега, могућности продаје капацитета наше туристичке понуде на иностраном тржишту знатно веће од свих расположивих видова туристичких капацитета.

У недостатку сопствених и банкарских средстава туристичка привреда сама проналази изворе финансирања, иако некада и са закашњењем због бојазни да не падне под удар друштвене контроле, док прописи не буду до краја разрађени и јасни.

До значајнијег повезивања туристичке привреде на бази удруживања рада и средстава с осталим дјеловима привреде дошло је тек 1981. године. Требало је, дакле, да протекне пет година од доношења Закона о удруженом раду и четири године од доношења новог Закона о девизном пословању и кредитним односима с иностранством, који смо, ето, већ измијенили, да би се почели постизати одређени ефекти, који би у сваком погледу могли и морали бити знатно већи.

Први гости у „Сплендиду"

У рецепцији хотела „Сплендид", који је први међу пет хотела на Бечићкој плажи понудио гостопримство овогодишњим туристима, разговарамо са шефом рецепције Бранком Пимом и рецепционером Ивицом Јанковићем. Ту је и директор хотела Крсто Љубановић, који је у овај колектив прешао с радног мјеста директора ООУР „Могрен".

Нисмо затекли и прве госте, јер су баш тог дана рано изјутра пошли на једнодневни излет. Ипак, од наших саговорника сазнали смо да су гости углавном задовољни, нарочито када је лијепо вријеме. На располагању су им тенис игралиште у близини хотела, ТВ салони и аперитив бар. У непосредној близини отворени су бар и кафана. На плажи су им на услузи лежљаке и сунцобрани. Уређени паркови у овом хотелском комплексу пружају све услове за прави одмор.

Посјета је углавном добра за ово доба године — стигле су и прве групе страних гостију преко „Југотурса" — Лондон. Од 14. до 17. априла у хотелу је одржано радничко такмичење у шаху, а 8, 9. и 10 априла боравиле су и екипе школске олимпијаде у одбојци и кошарци, када је боравило око 390 гостију и 200 учесника Јадранског сајма.

Н. М.

Да се што спремније дочека туристичка сезона

Припреме за овогодишњу сезону не теку у нашој општини како би требало. То је утисак који нам се наметнуо након излагања представника мјесних заједница на недавном састанку Координационог одбора за припрему сезоне.

Највише је, чини се, проблема у Петровцу. По ријечима *Ива Калоштровића*, предсједника Савјета Мјесне заједнице, у Петровцу још нису уклоњене бараке и приколице, које се налазе у центру, а у којима су смјештени незбринути. Пошта и банка и даље су у баракама („премија" је добити телефонску везу с Петровцем и из Будве) без готово икаквих услова за рад, а не функционишу како треба ни канализација и градска расвјета.

Буљарица је тема за себе. У пространом пољу и овог љета биће „чадор до чадора", иако нема санитарних чворова по ливадама гдје „одсиједају" кампери, путева од магистрале до мора, расвјете, довољно продавница и осталих објеката неопходних за рад у току туристичке сезоне.

По ријечима *Љуба Анђуса*, предсједника Савјета Мјесне заједнице, у Светом Стефану највише главобоље задају здравствена и ПТТ служба. А у Пржну постоје изванредне просторије за рад амбуланте и зграда нове поште! Међутим, ни један ни други објекат још нису у функцији. И док је извјесно да ће љетос подручје Светог Стефана имати праву везу са свијетом (при крају су радови на постављању ТТ мреже) љекара и медицинску сестру имаће само у сезони. Болесни ће се осталих мјесеци сналазити како знају и умију и тражити помоћ љекара у Будви и Петровцу. Кажу да Дом здравља нема новца да плати љекара и сестру током цијеле године.

У Светом Стефану се жале и на „Аутобоку" чији аутобуси заобилазе Пржно и Свети Стефан. Ни комунална хигијена не задовољава. По насељима ничу кокошињци и стаје, козе и краве „сачекују" госте испред самих хотела. У Мјесној заједници истичу да су више пута упозоравали власнике стоке да се не могу тако понашати у урбанизованим насељима, али од тога је било мало вајде. Сада ће, вели, интервенисати општински инспектори, како би се заштитио гост у овом нашем најекскључивнијем љетовалишту. Међутим, питање је да ли оно може бити заиста ексклузивно када га девалвирају они који управо живе од туризма. Козе, краве, магарци и кокошке потребни су, али се не смију држати у насељима гдје бораве туристи.

И на подручју Будве има доста проблема. Мада је комунална хигијена видно побољшана, треба учинити још много тога да би град био чистији: закрпити разроване улице, очистити плаже и прилазе, побољшати градску расвјету, уклонити депоније земље и шута којих није мало уз магистрални пут.

Треба истаћи и ово: радни људи и грађани у општини су почели акције на уређењу града. Запослени у више колектива су суботом и недјељом уређивали паркове, паркинге и друге јавне површине, простор око поште, тржног центра и других објеката. Услиједиће по насељима и акције „Уреди своје двориште", које, ће се изводити до краја маја.

С. Г.

ОСВРТ

Вријеме је да се враћају дугови

Водећа туристичко-угостителска организација у нашој Републици, „Монтенегротурист“, тек ове године стаје на своје ноге. Отварањем нових хотела у Улцињу, Бару и „Паласа“, „Авале“ и „Могрена“ у нашој општини, ове сезоне се домаћим и страним гостима нуди 12.200 кревета. То је тек нешто мање него што је овај гигант имао прије земљотреса. Међутим, када проради „Парк“ на Четињу, и када буду завршени хотели у Котору и Улцињу, овај колектив ће располагати с више кревета у хотелима него прије катастрофе.

Четири године након оног априлског јутра 1979. године може се рећи да су туризму на овом дијелу обале ране углавном зацијељене. У „Монтенегротуристу“ истичу да се радило својски и тимски. Средства из Фонда за обнову и развој, иако знатна и врло значајна, нису била довољна да се обаве сви послови. Зато је овај колектив ступио у велику југословенску акцију — понуђен је већи дио новца за градњу, добре локације и, наравно, девизе које су најпотребније колективима у унутрашњости земље. Одзив је био добар — јавила су се грађевинска предузећа, колективи који опремају угоститељске објекте, пољопривредни и други произвођачи који су на овај начин отворили трајно тржиште за пласман својих производа. Било је то, у ствари, право удруживање рада и средстава, тако да је овај регион постао „Југославија у малом“.

Захваљујући солидарности цијеле наше заједнице Будва и друга мјеста на Црногорском приморју данас изгледају много љепше него прве и друге године након земљотреса. Посебно су „синули“ нови хотели. Сада је, како неко рече, вријеме да се враћају дугови. У „Монтенегротуристу“ су сами, без икаквих упозорења са стране, ријешили да домаћим гостима помогну колико су то у моћи. Прво, за њих је резервисано близу 30 одсто мјеста у хотелима ове радне организације. Друго, цијене за домаће госте су сасвим приступачне — готово да и нису повећане у односу на прошлу годину. Гдје је то урађено — незнатно је. Домаћи гост ће овог љета у хотелима „Монтенегротуриста“ бити добродошао.

Примјер „Монтенегротуриста“ је за похвалу. Њега је требало да слиједе и у Међуопштинској заједници за цијене. Јер, ни мало није ли јепо одјекнуло у јавности то што су једино Бар и Улцињ поштовали препоруку Туристичког савеза и Извршног вијећа Црне Горе и задржали цијене за домаће госте на нивоу 1982. Остале четири општине Црногорског приморја повећале су цијене по кревету за — 20 динара. Сматрамо да би далеко већи ефекат био постигнут да су и у нашој општини поступили као Барани и Улцињани. Јер, вријеме је за враћање дугова — на то не треба заборавити.

С. ГРЕГОВИЋ

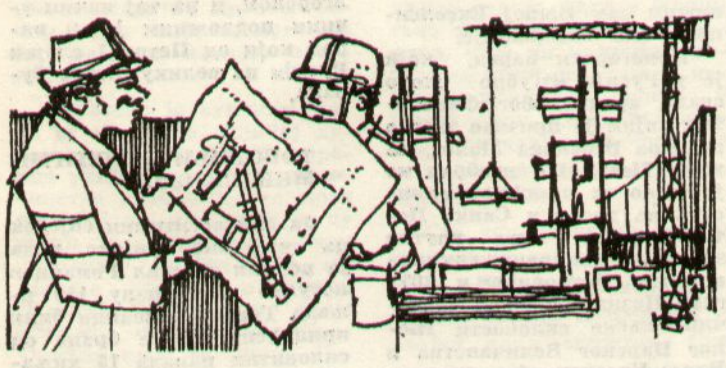

ФЕРИБОТ „СВЕТИ СТЕФАН“ ПОНОВО ОД БАРА ДО БОЈАНЕ

Ферибот Прекоокеанске пловидбе „Свети Стефан“ од 10. априла поново саобраћа ни линији Бар — Бар, на којој редовно плови већ двије деценије. Повратна карта стаје 2600 динара, а путници из наше земље за путовања у оба правца имају попуст од 30%.

До средине јуна „Свети Стефан“ ће пловити по старом реду пловидбе једанпут, а касније два пута седмично. Недјељом у 22 часа испловљаваће из Бара, а из Барија сјутрадан у исто вријеме.

На прво овогодишње путовање брод је одвезао 150 путника и више од 20 аутомобила и камиона. За превоз аутомобила наплаћује се 1700,00 до 2500,00 динара.

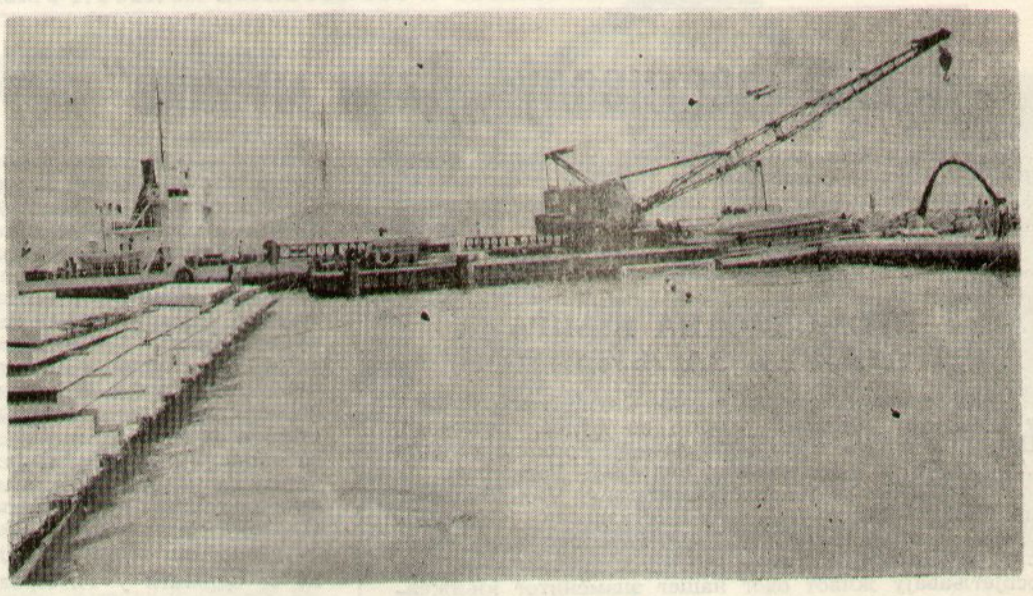

Поглед на пливалиште у Будви

ТРАГОМ НАШИХ НАПИСА

Само потврђују пријем наших жалби

„Приморске новине“ су у више наврата писале о породицама које су послије катастрофалног земљотреса смјештене у насељу Вјештица, у одмаралишту Грађевинске радне организације „Титоград“. Њихове невоље почеле су 15. априла 1979. године. Пошто су били подстанари, одговорни у нашој комуни сматрали су се непозванима да било шта предузму и изјављивали су — нека се снађу како знају! Већина их се с потврдама Мјесне заједнице Будва I уселила у виле одмаралишта. За њихов боравак од дана усељења до 31. децембра 1980. године општина је платила 350 милиона старих динара. Затим је Општински суд у Котору донио пресуду да се они који се „нису снашли“ иселе из одмаралишта до 17. маја 1982. године и да плате на име закупнине од 1. јануара 1981. до тада од четири до дванаест милиона старих динара, зависно од тога колико су просторија користили!

— ...Жалили смо се прво у Општини, затим Централном комитету СК и Извршном вијећу Скупштине СР Црне Горе, Комисији за представке и жалбе, а сада, ето, и Предсједништву СФРЈ. Сви редом су нам потврђивали пријем наших жалби, али нико није ријешио наше невоље — каже Боса Грујић, радница Аутобуске станице „Тара“.

— Скупштина општине нам још није одговорила шта ће с нама бити — додају Љубица Радојичић и Марта Вујовић.

— Земљотрес нас је затекао као дугогодишње подстанаре у Старом граду, гдје смо имали своје покућство, које је пропало као и власницима кућа.

— Двије године нико нас није дирао. Онда Суд доноси рјешење, па смо морали напоље. Дадоше нам приколице да бисмо напустили Вјештицу. Нешто касније добисмо струју, али воду никад.

— Прошлог љета дигла се хајка против дивље изградње њих вила и викендица. Ми око Блокарице били смо подигли бараку дашчару. Не од бијеса, већ од невоље. Инспектори се показаше врло ревсни и порушише нам сиротињу, а виле остадоше нетакнуте.

— Плаћеви солидарности дијељени су преко синдиката у радним организацијама. Добили су их махом они који су били на реду за стан. На већини тих плаћева подигнуте су зграде које служе и за рентирање.

— Сматрамо да се са 350 милиона старих динара, колико је плаћено за наш боравак у Вјештици, с мало наших средстава и кредитима од радних организација, јер сви радимо, могло наћи какво-такво рјешење и за нас. Овако, послије четири године, и даље смо у неизвјесности и великој невољи — тешко је и љетовати, а још теже зимовати, у приколицама.

Станко ПАПОВИЋ

И ОД НАС ЗАВИСИ ДА ЛИ ЋЕ БИТИ ВИШЕ ТУРИСТА

Вукашин Ђулафић, који је већ седамнаест година туристички радник у СР Њемачкој, а задње четири године представник Туристичког савеза Југославије у Дизелдорфу, ових дана је боравио у нашој земљи, гдје је имао низ консултација с туристичким радницима око договора за припрему овогодишње сезоне.

— Ако у току сљедећа два мјесеца — рекао нам је он — успијемо да поправимо наш туристички имиџ, онда Југославија може рачунати да ће туриста из Западне Њемачке бити више него лани, када су они у нашој земљи остварили петнаест и по милиона ноћења. На СР Њемачку отпада 44% свих ноћења иностраних гостију, што значи да нам то тржиште доноси и највећи девизни приход.

— И поред тога — наставио је Ђулафић — што наш туризам годинама прате многе слабости, у првом реду низак ниво услуга, затим пријавштина и слаб садржај понуда, странци су нам долазили у великом броју, а 1981. године забиљежен је рекорд од тридесет девет и по милиона ноћења! Међутим, од краја јуна прошле године, када су средства информисања у Западној Европи почела да објављују вијести да у нашој земљи влада несташица многих неопходних артикала, ријека иностраних туриста окренула је према другим земљама. Тако је југославија прошле године забиљежила пад иностраног туризма од 10%, а гостију из Западне Њемачке било је чак за 14% мање.

Наша земља је од завршетка прошлогодишње сезоне уложила знатне напоре у циљу организовања пропагандних акција, али се тиме не треба задовољити, већ наставити у том правцу, како би се туристичка клијентела из Западне Њемачке вратила на наш Јадран и у наша планинска љетовалишта. Највећи мамац за то је ту: њемачка марка сада има већу куповну моћ у Југославији него у било којој другој европској земљи, а то много значи.

П. С.

Усвојен програм рада СИЗ за социјалну и дјечју заштиту

Скупштина Самоуправне интересне заједнице за социјалну и дјечју заштиту усвојила је програм рада за ову годину. За дјечју заштиту предвиђено је 14.761.000,00 а за социјалну 3.624.000,00 динара Највећи корисници ових средстава су дјечји вртићи у Будви Светом Стефану и Петровцу.

На подручју наше општи не има 176 корисника дјечјег додатка чија се висина креће од 370 до 1300 динара.

На Скупштини је доста говора било о кућама које је поклонила Шведска влада за социјално угрожена лица у нашој општини, која су у априлу 1979. године остала без крова над главом, а у њима станују и они који ни по којем основу немају право на то! Делегатима је одговорено да је било грешака приликом додјељивања кућица и да ће против свих оних, који су их добили а не станују у њима већ их рентирају, бити поднијете тужбе са захтјевом да се иселе, односно да их предају онима којима су биле намијењене. **Р.**

Још о фестивалу „Дани музике"

Ових дана срели смо у Будви републичког секретара Самоуправне интересне заједнице за културу, Новицу Вукославчевића, и упитали га да ли је фестивал „Дани музике" заиста пресељен.

— О томе — рекао је он — имао сам прилике да читам у нашој штампи и да слушам на радију. Самоуправана, нити је о том пресеље културу томе није консултована, нити је о том пресеље њу било ријечи на сједницама њене Скупштине или Извршног одбора. Тај фестивал је рођен у Будви и као такав ушао је међу 26 југословенских културних манифестација од посебног интереса за нашу земљу, па је и финансиран уз учешће свих наших република и покрајина. О овој смотри расправљаће се ускоро на састанку који ће се одржати у Титограду или Будви. Лично сматрам да нема потребе да се она сели у Херцег-Нови, али би било пожељно да обухвати и остала мјеста на Црногорском приморју, па и у унутрашњости наше Републике.

С. П.

ПРОМОВИСАНА КЊИГА „ТРАГАЈУЋИ ЗА ЉУБИШОМ"

Четрнаестог априла у сали Скупштине општине, у присуству љубитеља књиге из Будве, Титограда, Цетиња и других мјеста, обављена је промоција књиге *„Трагајући за Љубишом"* др Радослава Ротковића.

О књизи су говорили академици *Чедо Вуковић*, др *Славко Мијушковић* и, у име издавача НИП „Побједа", *Милета Радовановић*. *Др Ротковић* се затим осврнуо на нове податке до којих је дошао, а који освјетљавају живот овог нашег знаменитог књижевника и сугрђанина из прошлог вијека. Љубиша није рођен, као што се до сада сматрало, 29. фебруара 1824, већ 23. фебруара 1822. године. Свуда се потписивао као *Стефан* а не *Стјепан*, па би о томе требало повести рачуна и у том смислу извршити исправке на његовом споменику у будванском парку, спомен-плочи на родној кући и на гробу. Вријеме је да се измијени и назив Основне школе у Будви која носи његово име.

Ч.

АПЕЛ ИЗ МЈЕСНЕ ЗАЈЕДНИЦЕ БУДВА I

Одредити чуваре за Стари град

Више пута је на разним скуповима у нашој општини констатовано да Стари град, четири године након земљотреса, изгледа лошије него на дан катастрофе. Вријеме чини да се обрушава и оно што је он поштедио. Љубо Рађеновић, предсједник Савјета Мјесне заједнице Будва I, и активиста Урош Зеновић су недавно, на састанку Координационог одбора за припрему сезоне, рекли да Стари град треба заштитити од скитница и других лица. Они су истакли да се краде цријеп с галерије Санта Марија, да су однијете многе ствари из бившег банчиног одмаралишта, да скитнице насељавају подруме неких кућа што може довести до епидемије.

Закључено је да треба забранити сваки улазак у град и задржавање у приземљима кућа (љети се она користе за становање), односно да треба ангажовати чуваре који ће бринути о Старом граду док не почне његова обнова.

Конкурс за рецитал

Општинска конференција Савеза социјалистичке омладине Бар расписала је наградни конкурс за текст поетско-музичког рецитала „Црвене кошуље".

Право учешћа на конкурсу није ограничено, а рецитал треба да садржи до десет куцаних страна, потписан шифром. Ауторство се доказује посебним примјерком рукописа. Конкурс је отворен до 25. маја, а рукописе треба слати на адресу Општинска конференција ССО Бар (за конкурс „Црвене кошуље") 85000 Бар.

Вс. С.

ПРЕДСТАВЉАМО ЈЕЛИЦУ НИКОЛИЋ

АПЕЛ ЗА МИР

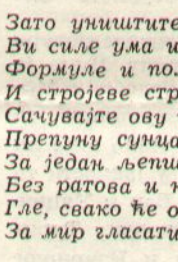

Јелица Николић је рођена у Нишу. Већ дуже вре мена живи у Будви, а ради у Дому здравља као медицинска сестра. У слободним часовима пише пјесме.

У овом броју претстављамо ову нашу пјесникињу са три пјесме и то: „Апел на мир", „Тито" и „Будва".

Станите, станите,
ви велике силе!
Зауставите на вријеме
Ваш нуклеарни строј!
То је императив,
То је молба,
То је посљедња нада
Ове лијепе планете.
Гле, како атоми
Постају моћне ракете!

Велики Нобел,
Пјер и Марија Кири
Нису у ноћима дугим
Видјели визију слома.
Човјек у својој моћи
Жели опасан циљ,
Пут до далеких звијезда
И њиховог смртног сјаја.
Гле, то је пут
Нашег коначног краја!

Зато уништите
Ви силе ума и моћи
Формуле и полигоне
И стројеве страшне смрти.
Сачувајте ову планету
Препуну сунца и сјаја
За један љепши живот
Без ратова и крви.
Гле, свако ће од нас
За мир гласати први!

Т И Т О

Ти си ове планете
Вјековни сан.
Ти си вјесник мира
За којим вапије свијет.
Ти си нада човјечанства
У вијеку без топлине,
У вијеку мржње и крви.
Твој апел упућен свијету
Поздрављају и цијене
Сви који мрзе рат!

„Тито, Тито"!
Кличу милиони.
Мудрост је и срце дива
У грудима Твојим.
Повеља Твојих начела
Нека пробуди савјест
Свих који су моћни
И који желе рат.
Тито! С Тобом је свијет богат
Ти си његова снага и мир!

Б У Д В А

Љепота и море
Вјековима те красе.
Сав спектар дугиних боја
У теби се прелива
Твоји хотели, виле,
Твоје раскошне баште
Носе у себи чежњу
Вјечне љубави.

Као да је Семирамида
Дошла из прошлости давне
Да њежним рукама својим
Вртове украси твоје
Свако је срце у теби
Срећно од јутра до јутра
Тако су чаробне твоје ноћи
Твоје плаже, твоје боје!

Дивни се Јадран плави
Љубећи обале твоје.
Римљани ти давно
Дигоше бедеме старе
О њих се валови ломе
И вјечну пјевају пјесму
О љубави и храбрости
Народа овог краја.

Чудесни призор пружаш,
Будво, препуна сјаја!
Без примјера у свијету
Драгуљ си обале наше,
Ти чарима својим мамиш
Срца што љубе љепоту
Ко тебе једном види
Заувјек остаје твој!

ИЗ ПРОШЛОСТИ НАШЕГА КРАЈА

ЈЕДНО ПИСМО СТЈЕПАНА ЗАНОВИЋА

СТЈЕПАН ЗАНОВИЋ се представљао као гроф од Зановића, министар Црне Горе у својој двадесет и четвртој години, овлашћен од народа да га заступа на руском двору, Кастриота од Албаније, господар Бабин дола, потомак династије Црнојевића, бег Горњих племена Црне Горе, самозвани руски цар Петар III, под именом Шћепан Мали, принц од Црне Горе и Албаније, човјек кога су Црногорци, када је прешао у православну вјеру, изабрали за свога владику.

Рођен у Будви 1751. године, школован у Падови, шетао се Европом, али се увијек враћао своме родном крају, било да је протјеран или да је, ношен носталгијом, обилазио своју кућу и мјесто рођења. Његова дјела, која су инспирисала знамените писце Проспера Меримеа, Д. Л. Мордовцева и Карла Херлосзона да напишу драме, романе и студије, помажу нам да упознамо осамнаести вијек, вријеме када се човјечанство, подстакнуто рененсансом, снажно чупало из средњовјековног мрака, вијек у коме су живјели и стварали Петар Велики, Луј XIV, Катарина II, браћа Орлов, Жан-Пол Мара, Дантон и Робеспјер, али и вијек који је створио погодне услове да се појаве самозваници Шћепан Мали, Пугачов, Богомолов, Ханин и велики аванту риста Ђакомо Казанова, вијек у коме је живио Стјепан Зановић, човјек који је самом себи пресудио, презавши вене у затвору 1786. године, пошто је, у међувремену, обмањивајући европске дворове лажним представљањем, настојао да Црну Гору, којом је био опсједнут, и себе, убаци у жижу европских збивања.

Какав је био и како је писао Стјепан Зановић, нека нам — бар донекле — по каже његово писмо кнезу Потемкину, „министар и државном секретару", тајном мужу Катарине II, које је написано у Дрездену 15. септембра 1775. године на италијанском језику, а чува се у Архиву спољних послова Русије у Москви.

СА СМЈЕЛОШЋУ 24-ГОДИШЊАКА

„Ако вам је моја особа непозната" — писао је Зановић — „моје име то сигурно неће бити. Надам се да је архимандрит Црне Горе Петар Петровић стигао у Москву и да је већ био представљен вашој Екселенцији која са толиком угледом управља огромним царством бесмртне Катарине II које се протеже од Тоболска до Рта Матапана.

Господин гроф Алексеј Орлов ме добро познаје, и да не бих понављао страшну причу о мојим доживљајима, чији ће вам један дио испричати сам архимандрит, желио бих да саопштим сам Вашој Екселенцији оно најважније.

Црногорски народ, који је у Русији изгубио скоро сваки кредит због фанатизма којим је признао за сво га цара Шћепана Малог, лажног Петра III, изабрао ме је тајно за помоћног министра на двору у Санкт Петербургу и тамо упутио заједно с њиховим архимандритом Петровићем и другима. Познајући добро доброчинитељске склоности Њеног Царског Величанства и Ваше Екселенције, прихватих се задатка са смјелошћу која приличи ономе који има само 24 године.

Борећи се с безбројним опасностима и тешкоћама стигох с њима у Беч. А шта се ту догоди? Да ли по вољи провиђења, или по божјој казни, тек ја не могох наставити с њима...

Цезар је давао читаве провинције својим најжешћим непријатељима. Молим Вашу Екселенцију да ове награди бар за крв коју су пролили у овом славном рату и услуге које су учинили господину кнезу Ге оргију Владимировићу Долгороком, и на тај начин учини подложним један народ који од Петра I служи Русији на велику штету Турака.

ТОБОЖЊИ ЛЕГИТИМНИ СВЈЕДОК

Ја сам легитимни свједок да су у оно вријеме, када је велики генерал Романцов потукао на Дунаву 150 и ђада Турака, Албанци били принуђени да се бране од силовитих напада 15 хиљада Црногораца које је предводио Шћепан Мали. Могу да увјерим Вашу Екселенцију да је гроф Орлов дошао (као што је био обећао) у Црну Гору, умјесто што је отишао у Морејy, да би данас читава Албанија и срећна провинција Зета, стара баштина српских краљева, била под скиптром Катарине II. У то вријеме је Шћепан Мали наговорио више од сто хиљада (православаца из Горњих Брда да сиђу наоружани као добро-

ИЗ РИЗНИЦЕ СВЈЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

„Легенда о Савитри“ — споменик љубави

ПОЛОВИНУ „МАХАБХАРАТЕ“, најобимнијег епа у свјетској књижевности, који је дјело митског пјевача Вјаса, садржи многе епизоде које немају везе са садржином епа — великим ратом породице Бхарата. Најпознатије су филозофска *„Бхагавад-гита“* и двије љубавне *„Налу и Дамајанта“* и *„Савитри“*, посвећене лику вјерне жене. Епизода о „Налу и Дамајанти“ у 26 пјевања сматра се једним од врхова „Махабхарате“, док је епизода о Савитри, знатно краћа, слична модерној лирској-епској поеми. У тој легенди нема падова, нити границе између реалног и фантастичког — толико је сугестивна да се реално доживљава као фантастично, а фантастично као реално. У њој се вјерна жена бори против смрти коју побјеђује. Зато је Савитри изнад Дамајанте, Рамине Сите, Одисејеве Пенелопе, изнад сваког другог појма и симбола љубави. Може се слободно рећи да нигдје поезија није подигла такав споменик љубави као у легенди о Савитри.

Савитрин долазак на овај свијет је измољен. Њен отац, краљ, приносио је, према легенди, осамнаест година жртве да би добио дијете. Најзад му се из жртвене ватре јавио бог и благословио га. Пошто је краљ био мишљења да су благослов не само синови него и кћери, добио је женско дијете с божанским именом Савитра. Она је порасла и била чудо од љепоте и ко би је погледао био би заслијепљен њеним сјајем. Тако лијепу нико се није усуђивао да запроси, па ју је, када је нарасла за удају, отац посавјетовао да сама потражи мужа. И она је, праћена свитом, отишла на златним колима.

Савитри се вратила оцу с вијешћу да је изабрала за мужа Сатјаванта, сина једног слијепог краља, коме је сусједни владар отео државу и који је живио у шумској самоћи. Није, дакле, изабрала човјека који обећава угодан живот, него таквог с којим мора подијелити много муке. Свети Нарада, чим је чуо њене ријечи, изјављује да је Сатјавант изванредан младић, али да мора умријети кад се наврши година дана, јер му је тако суђено. Узалуд су отац и Нарада покушавали да одврате Савитри, она је остала упорна, удала се за Сатјаванта и започела нов живот у шумској осамљености.

Весела љепотица из првог дијела легенде и упорна јогуница из другог постаје у трећем дијелу супарница судбине. Број Сатјавантових дана се смањивао, а Савитри је све више — дању и ноћу — туговала. А кад су дошла три посљедња дана, рекла је „Још три дана, четвртог он мора да умре! И покушала је тешким испаштањем да спријечи несрећу. Испосница и мученица, преобразила се сва у душу одану до самоуништења. Три дана и ноћи молила је и није јела, бдјела је и стојала — као слика, као стуб. Трећу ноћ је пробдјела у најдубљој тузи, не будећи мужа, утонулог у слатки сан, сама према страшној судбини, сама, као сањана мајка и као неземаљски дух заштитник, као оваплоћена човјекова тежња за милоштом.

На дан Сатјавантове смрти супарница судбине — то је четврти и најважнији дио поеме — јака као дух који је све поднио и који зато не може ни пред ким да устукне, упустила се у отворену борбу против надземаљских сила. Прати Сатјаванта који је пошао у шуму по плодове и дрва, а она је знала да иде у смрт. Око њих је процвјетала шума испуњена гласовима паунова и лабудова, „Погледај, Савитри“ — говорио је Сатјавант — „погледај како је лијепо“! А она је ишла не скидајући поглед с њега, и чинило јој се да је већ мртав.

Убрзо је Сатјавант осјетио умор и тешке болове у глави и рекао да му горе удови и срце, да нема снаге да се креће, да мора да легне. Она је сјела на маховину, ставила његову главу у своје крило и у истом часу нашла се очи у очи са смрћу. Оно што је са страхом чекала годину дана, било је ту. Сада се супарница судбине није плашила, није имала времена за то — сва се предала спасавању драгог човјека. Стала је према смрти као човјек, који има јаче разлоге. Од свих снова о човјековој надмоћи у поезији и ван ње љепше је ово Савитрино држање пред смрћу.

Бог смрти, Јама, хтио је да јој испуни једну жељу, било коју, осим да оживи Сатјаванта. Пожељела је очни вид слијепом свекру, а затим је и даље приступала за богом и говорила тако лијепо и мудро да јој је Јама испунио још четири жеље. Други пут је пожељела да се њеном свекру врати држава, трећи пут — да јој отац добије дванаест синова, четврти пут — да сама има много синова. Јама јој је и то дао. А она га је упитала како може имати синове без мужа „Није добра жена која може да воли више него једног човјека. Пошто сам једног стекла, како бих могла још једног? Кад је он мртав, гдје да нађем синове“? Немајући куд даље, Јама јој је испунио пету, посљедњу и највећу жељу вратио је живот Сатјаванту, и благословио их.

Побједница судбине, укротитељица смрти — у петом, завршном дијелу поеме — Савитри се преобразила у кротку сапутницу, у малу жену животодавку која гради живот сваког трена као блага свјетлост и као тиха киша.

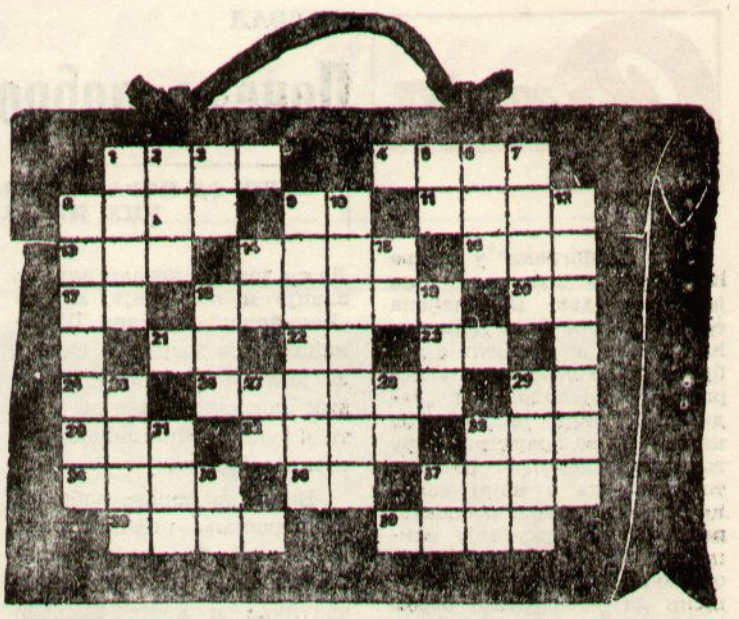

Укрштеница

ВОДОРАВНО: 1) Дио гардеробе. 5) наоколо. 7) младо ждребе. 10) коштуњави плодови. 11) једна планета. 13) отац — слов. 14) великих очију (мн.). 16) без особитости. 17) два сугласника. 18) врста површ. 20) фрацуски пјевач (Монтан). 22) специјализована продавница одјеће. 24) крај живота. 25) индустријска билька. 27) највећи сисар. 29) дио чизме. 30) хемијски знак за иридијум. 31) град у Србији. 33) љут коријен. 34) вашар. 35) Шантић Алекса. 36) ријека у Италији. 37) ономатопеја лавежа. 38) Никола Тесла.

УСПРАВНО: 1) Упитна ријеч. 2) погребна свеза. 3) отвор на кожи. 4) прибор за рад (мн). 6) осовина. 7) омотач. 8) стадион у Загребу. 9) Ужичанин. 12) троцифрен број. 14) страна. 16) главни град Румуније. 18) пехар. 19) један занатлија. 21) гај, башта. 23) дио ваге. 24) представник скитског племена. 26) најмногољуднија земља. 28) лисица. 31) предлог. 32) поруб. 34) неопходан зачин.

РЈЕШЕЊЕ

ВОДОРАВНО: 1) Капа. 5) около. 7) оме. 10) враси. 11) Марс. 13) ата. 15) окати. 16) бо. 17) тц. 19) лук. 20) Ив. 22) бутик. 24) смрт. 25) памук. 27) кит. 29) сара. 30) ир. 31) Ниш. 33) рен. 34) сајам. 35) Ш. А. 36) По. 37) ав. 38) Н. Т.

ИНТЕРЕСОВАЋЕ ВАС

Занимљивости из географије

Дванаестог маја 1962. године југословенски стручњаци су израчунавали да се географски центар наше земље налази у засеоку Кешељима, осам километара сјеверозападно од Илице код Сарајева.

Крајње географске тачке у нашој земљи су: Мурска Собота на сјеверу, Ресан на југу, Берово на истоку и Кобарид на западу.

Крк је највеће острво у нашој земљи — 408 квадратних километара, а највећа дубина Јадранског мора — 1230 метара — налази се на пучини, осамдесет километара јужно од Боке Которске.

Са 348 квадратних километара Охридско језеро је највеће језеро у нашој земљи. Најдужа ријека је Сава (940 км), најдубље је Охридско језеро (285 метара), а највећи водопад је Слап Плитвице (80 метара). Мавро во је наш највећи национални парк са 656 квадратних километара површине.

КАД СЕ ВОЛИ РАТ

Муња, раја индијске покрајине Малва, заробљавао је 16 пута у току једног рата Таила II, краља Гадаваријe, и 16 пута га ослобађао ропства само да би се рат могао наставити! У седамнаестом окршају ратна срећа се окренула и краљ је заробио рају. Но, он није поступио као његов противник, који је очигледно волио рат, већ је рају Муњу одмах погубио.

вољци у равницу, и да су сви они тада или побијени или нестали без трага. Али, када је овај несрећни пројекат неповратно пропао, молим Вашу Екселенцију да бар награди његовог зачетника.

Речитост је сувишна када се обраћамо великој души као што је Ваша, спремна увијек да учини доброчинство сваком ко се пред њом појави, и осјећам се дужним да кажем још и оних неколико ријечи које ми налаже дужност и истина. Остављам по страни своје интересе и тражим доброчинство само за друге. Судбина ме је изабрала да будем жртва Црногораца ако им Русија не пружи руку помоћи. Бијесни, очајни и лишени сваке жеље осим оне за осветом, бациће се онако наоружани на посједе моје породице, против наших јадних сељака и села. да скину са њих и голу кожу да би се сами одјенули.

Ако Ваша Екселенција у мом понашању буде запазила нешто погрешно, молим да то припише мени самом.

Мој, пак, отац, човјек мудар и познат у читавом народу као заштитник мира, чувар закона и неподмитљиви судија, како у јавним тако и у приватним пословима, није ни најмање упознат са оним што сам ја ношен амбицијом чинио у Црној Гори. Овај недужни отац породице препоручује се мојим гласом Вашој Екселенцији.

Све док не будем дознао за срећан или несрећан исход црногорских корака у Русији лутаћу неспокојан и очајан овим свијетом. Све ово је тајна коју откривам Вашој политици, да би сте, милујући ове тигрове, учинили од њих послушне јагњеце.

Бацам се на кољена у дубоком поштовању, молећи милост Вашег доброчинства за друге и у нади да ћете ме почаствовати својим писмом.

Стјепан, гроф од Зановића“

ТРИ ПИТАЊА — ТРИ ОДГОВОРА

Равничарске магле

1. Јутарње магле и ниски облаци над равницом обично су кратког вијека. Након појаве над хоризонтом, сунце их брзо „растјера“. На који начин?

2. Астрофизичким методама утврђено је да на Сунцу постоји силицијум флорид, цијан и још неколико простих једињења. Сложеније хемијске структуре нису запажене. Зашто?

3. Зашто при повјетарцу оџак боље „вуче“, па и ватра у пећи боље гори?

Ево тачних одговора:

1. Највећи дио видљиве свјетлости са Сунца пролази кроз ниске облаке и маглу, загријавајући тло. Накнадна топлотна емисија са земље загријава доње слојеве магле и ниских облака. Када температурна разлика између њих и виших слојева малге, односно облака постане довољно велика, у њима се стварају вртлози.

2 Свако хемијско једињење може се разложити довољним подизањем његове температуре. На Сунцу, при веома високим температурама, могу се одржати само малобројна и проста једињења, отпорна на такозвано термичко разлагање.

3. Вјетар над димњаком разређује ваздух и смањује атмосферски притисак. Како је ваздушни притисак у соби виши од спољашњег, то ће резултујућа сила притиска бити усмјерена навише, од пећи ка димњаку. На тај начин ће и снабдијевање пламена неопходним кисеоником бити богатије.

Спорт

ФУДБАЛ

Почели добро — па стали

ВИШЕ ОД ПОРАЗА ЗАБРИЊАВА ПОНАШАЊЕ НЕКИХ ИГРАЧА „МОГРЕНА“

Старт „Могрена“ у пролјећном дијелу првенства био је изванредан. Подмлађена екипа тренера Јока Божовића успјела је да послије добре игре на свом терену порази тим бјелопољског „Јединства“, који је један од кандидата за повратак у другу лигашко друштво. Била је то утакмица у којој домаћини нису нимало респектовали знатно искуснију екипу гостију. Играли су добро од почетка утакмице, ријешени да у спортској борби освоје прве пролећне бодове. И, упркос веома жестоком отпору Бјелопољаца, у томе су успјели.

Да су домаћи играли ангажованије и полетније, мрежа „Челиковог“ голмана Шошкића би се затресла. Овако, он је траљаве ударце домаћих нападача успио да укроти и тако су Никшићани дошли до бодова.

Више од пораза забрињава понашање неких играча „Могрена“. Они се не залажу довољно, не испуњавају тактичке и друге замисли свог тренера, комотно се шећу по терену и, наравно, таква игра не доноси резултате. На утакмици са „Челиком“ се, чак, догодило да је један играч „Могрена“ ошамарио свог саиграча! О свему овоме вјероватно је било ријечи на састанцима играча и управе, али није на одмет подвући: резултати могу бити и у другом плану, али спортско понашање мора бити на првом. Будвани имају тим састављен од младих играча. Ту су и неки искуснији првотимци, који морају давати тон игри и понашању. Не треба гајити велике амбиције — опстанак у лиги је реалан домет ове екипе која тек треба да се кали кроз првенствене окршаје. Потребно је више мирноће у игри и наравно више залагања и фер-плеја. Надамо се да и играчи и стручни штаб „Могрена“ имају снаге да превазиђу тренутне слабости и у утакмицама које наилазе покажу и добрр игру и право спортско понашање.

С. Г.

Кошаркашки пионирски тим — шампион Црне Горе за 1983. годину

Првенство у кошарци за пионире

Послије одигравања квалификационих утакмица у сјеверној, средњој и јужној регији Црне Горе, најбољи кошаркашки тимови пионира наше Републике састали су се у нашем мјесту да одмјере снаге ко је најбољи. У међусобном четворомечу надметали су се: Бијело Поље, Титоград, Никшић и Будва.

У финалној утакмици наши пионири убједљиво су савладали своје вршњаке из Никшића резултатом 28:15.

Екипа Будве играла је у саставу: Дејан Ђуричковић, Горан Ђуричковић, Жељко Маровић, Драган Никчевић, Ђорђије Митровић, Жељко Крстичевић, Иван Бенић, Дејан Кривокапић, Владимир Вујовић и Миодраг Чучка.

По завршеном првенству (од 2. до 4. априла) тренер Ђоко Пејаковић нам је рекао да је такмичење било доста квалитетно и да су пионири Будве показали да имају неоспоран таленат и за ову врсту спорта, који у нашој земљи има послије фудбала највише љубитеља. Горан Ђуричковић је запао за око искусном кошаркашком тренеру пионира и кадета репрезентације Црне Горе, Драшку Ђуровићу, па треба очекивати да ће сљедећих савезних такмичења бранити боје Црне Горе.

П. С.

БОЋАЊЕ

ПОЧЕЛО ОПШТИНСКО ПРВЕНСТВО

У Будви је, на игралишту поред Словенске плаже, почело општинско првенство у боћању, прво такмичење ове врсте које организује Општински буњарски савез, иначе други у Црној Гори. Наступаће четворке, парови и појединци. Они ће играти сваког четвртка и недјеље, и то до краја маја, када се првенство завршава. Наступа шест екипа са 24 такмичара. Првак ће се пласирати у републичку „Б“ лигу, док ће осталим, боље пласираним, екипама бити уручени пехари и медаље.

Боћање је млад спорт у нашем граду, али из дана у дан добија све више присталица. У Савезу је регистровано 130 играча, а доста је оних који тек треба да постану чланови. Игралиште које је изграђено рукама играча и пријатеља овог спорта пружа могућности за нова такмичења. Прије ра ради, на четири ста зе одједном могу наступити 32 играча. Све се ради на чисто аматерској основи. Боћање не стаје много — скупе су једино лопте — кугле које се увозе.

С. Г.

Међутим, умјесто да ти први бодови, освојени у сусрету с јаким противником, буду подстрек и мотив за нове успјехе, услиједиле су двије слабе партије. И, док се пораз у Голубовцима против „Зете“ и очекивао, мало је ко вјеровао да ће никшићки „Челик“ однијети оба бода из Будве. А то се догодило у трећем колу наставка првенства. Била је то доста слаба утакмица у којој су гости дошли до побједе из једанаестерца. Према тврђењу спортских извјештача, а и казивању неких чланова стручног штаба, пенал је престрого досуђен. Но, све у свему, Будвани не могу сву кривицу пребацивати на судију Петричевића из Титограда.

Кутак за разоноду

АНЕГДОТЕ

КАНТ О ЖЕНАМА

Разговарајући послије неког ручка о женама, Кант рече:

— Жене су као ехо, јер је њихова ријеч увијек посљедња. Оне су као пуж, јер носе на себи све што имају. Као сат су на торњу, јер оно што говоре чује читав град.

Спазивши домаћинову жену и мајку, које су слушале његово излагање, филозоф мирно настави:

— Наравно, поштоване госпође, и ви сте сличне еху, јер сте одјек својих мужева. Сличне сте и пужу, јер сте кућанице као и он. А сличне сте и сату на торњу, јер сте тачне као он.

ТЕК САДА ЗНА КАКО СЕ ПСУЈЕ

Жена Марка Твена увијек се љутила кад би њен муж употребљавао псовке. Једном приликом јој он обећа да ће се одвићи те своје навике. Али, кад је купио бицикл, вративши се кући, рече жени:

— Тек сад знам како се псује.

— Зар си опет почео? А толико сам те молила да се тога оканеш!

— Ја нисам ниједном опсовао — мирно рече Твен — већ људи на које сам налетио бициклом.

КАЗАЛИ СУ...

ВАЖНО ЈЕ НЕ САМО СЈЕСТИ, ВЕЋ И СИЋИ

САРТР:— У животу није толико велика умјетност сјести у прави воз, колико је важно сићи на првој станици.

*

ТОМАС МАН: — Већ је и то скромност када се бојимо да нећемо бити скромни.

*

АРТ БАЧВОЛД: — У политици професионални политичар најрадије оптужује своје противнике да су професионални политичари.

*

КРОНИН: — Апсолутно волимо и апсолутно мрзимо само оне које не познајемо.

*

СТРИНДБЕРГ: — Боља је изненадна него очекивана несрећа, као што је боља изненадна срећа од очекиване.

*

СЕЗАН: — Постоје двије врсте сликарства: најприје оно огромно умјетничко, стваралачко, укратко — моје, а онда сликарство других.

*

АРТУР МИЛЕР: — Величина и несрећа човјекова је у томе што он сматра да је начињен тако да би разумио неразумљиво и да је осуђен да подноси неподношљиво.

*

ЗОШЧЕНКО: — Кад паметан човјек хоће да пробије зид главом — он се послужи туђом главом.

ТАКО ЈЕ И ОН МИСЛИО

— Докторе, жалио се пацијент, када сване дан, мени се и даље спава. И, уопште, немам воље за било какав рад. Како би сте назвали ту појаву или болест?

— Најједноставније: лењост!

— Тако сам и ја нешто мислио. Само, молим вас, реците ми како би се то исто казало на латинском... Ја, ипак, морам да кажем жени од чега болујем.

МИСЛИЛИ СУ ДА ЈЕ ШЕФ

Послије мјесец дана од како се био запослио у некој радњи младић је добио отказ. Отац га пита како се то догодило.

— Шеф је љубоморан на мене... а знаш какви су шефови: ставе руке у џепове, ћаскају и нагледају шта други раде.

— Добро, то знам, али зашто је он био љубоморан на тебе?

— Зато што су сви у мојој радионици мислили да сам ја шеф.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

КАД МУЖ МНОГО ПУТУЈЕ

— Мој муж је годинама једанаест мјесеци годишње на путу. Шта да радим?

— Прикупите све своје снаге да бисте некако „прегрмјели“ тај један мјесец.

*

— Ја желим дијете, а мој муж га неће. Шта да радим?

— Разговарајте о томе с неким другим човјеком.

ШАХ

РАДНИЧКО ПРВЕНСТВО ЦРНЕ ГОРЕ

У хотелу „Сплендид“ у Вечићима одржано је радничко првјенство на коме је учествовало 150 шахиста из наше Републике. Турнир се играо по Швајцарском систему у једанаест кола.

Прво мјесто освојио је *Перо Вучинић* из Титограда са 9 1/2 поена. Други је Никшићанин Здравко Вуковић са 9 и док су треће мјесто подијелили Маринковић, Вук и Брајовић.